

העם

הגן כ"ד

לפתע פתאום ירד חום הקיץ על ישראל. ועם החום של הטבע עלה וגבר החום אשר בלב אדם.

משך שבוע גברה כמעט בכל חוגי האו"כ לוסיה ההתמרמרות נגד ההתקפה האחרונה של המיעוט הדתי, שהצליח באמצעות מקח וממכר מפלגתי מפותק ביותר להטיל את מרותו על רוב האוכלוסייה. התקרבת המועד בו ישתק חוק השבת הדתי את התנועה בארץ, ומשקיעת החמה ביום הששי ועד צאת הכוכב הראשון במוצאי שבת. לא רק בעלי מכוניות, כי אם גם רבבות אורחים אחרים ראו ברבר התגרות ערומה בחופש האדם, אשר הצניף הדקיק של פטופטי-חסכון איגום מסתירים את ערותה.

זו הפעם הראשונה, מאז קמה המדינה, עלה באופן ספונטאני בלב אלפים הרעיון לעבור להתקפה נגדית, לארגן תנועה המור נגד מלחמה בשלטון המיעוט הדתי. אנשים רציניים, עורכי-דין ונבדלים ומנהלי חברות, השמיעו דברים קודרים על הצורך במרי אזרחי, בעליה המונית של אלפי מכוניות ירושלמיה כיום השבת, ובהתנגדות פסיבית בבתי הקפה, שם יושבים אנשים תוססים יותר ורציניים פחות השומעו הפסוקים המ" קובלים שיש לעשות מהשור. כרגיל, לא התכוון איש לכך ברצינות, כי פסוקים מסוג זה לא נשמעו בפעם הראשונה. הם שייכים למילון הקבוע של הנוצר, משוחרר הקרבות וחסר המעשים.

אולם באחד מבתי-הקפה נמצא, כנראה, אדם ששאל את עצמו: מדוע לא? מדוע לא לעשות איזה מעשה שהוא, סר-חשיבות כשלעצמו, אך שיעורו הד ויזכיר שמעשי הדתיים מעוררים התנגדות? הבחור שוחח, אולי, עם בחור אחר, השניים החליטו לעשות את המעשה בצורת פצת-הפחדה, ספק מע" שה קונדם, ספק הפגנה. חיילי קרב אינם רגילים להתיחס ברצינות לפצצות הפחדה, אשר כשדה הפתוח אינן יכולות לגרום לשום נזק.

כמות שד חמרי נפץ. ביום הששי בערב נפלה פצצת הפחדה פרימיטיבית לתוך מרפסתו של דוד צבי פנקס, שר התחבורה האזרחי לתקנת השבת החדשה. הפצצה לא התפוצצה, אולם משמר שוטרים הופקד על הבית.

לא היה המעשה פרי ידו של ארגון מחתרת, היה העניין מסתיים בזה. איש מתגרות רציני אינו חוזר שנית למקום בו נכשלה פעולה קודמת. אולם שיקול זה אינו קיים לגבי אדם או אנשים העושים מעשה "מן

רמון הפחזה צבאי הוא כלי-נשק המשיע רעש גדול ויוצר הדף אויר בלבד. ומטרתו היחידה להוריד את ראשי האויב שעה שהמטילים מסתערים עליו. המסתער רץ לקראת הרמון המתפוצץ, העשוי לצודק זה בצורה שלא יוכל לגרום לשום חבלה גופנית. אולם בחדר טנור, כאשר הדף האויר נתקל בהתנגדות, עלול ההדף לנפץ דלתות וחלונות.

שהמסורת היהודית היא שלו, או החושב את עצמו ליהודי, או החברה חושבת אותו ליהודי. אולם מה יקרה אם מחר יכריזו על עצמם 100 אלף אזרחים טובי-ימים ממוצא תורכמני כעל יהודים? או אם 700 אלף הסליטים הערביים יודיעו שעברו לדת היהודית ויד-רשו כניסה חופשית ואזרחות אוטומטית בישראל? לפיכך חשוב מאד שיהיה אדם רשאי לק" בוע: זה יהודי וזה לא, כפי שהדבר ימצא חן בעיניו. פרקליט המדינה הודיע שזכות

שהוציא גדרו פקודת מעצר, היה שקט אך עצבני, התרגש רק כשעמד מול אמו שפיר נסה את המשפחה מאז ילדותו, חברת מפא"י נאמנה שאישיותה המיוחדת במינה זכתה להערצת כל שכניה. הסעיפים לפיו יואשמו הנעצרים, כנראה: סעיף 235 (גרם נזק גופני), אשר עונשו המקסימלי הוא מאסר עולם, סעיף 326 (גרם נזק לרכוש), סעיף 34 (קשירת קשר) וסעיף 66 (החזקת חומר מסופץ). **בפרם משפט. חזית כוח.** המיוחד במעשה-כולו, כמאורע ציבורי, הוא חוסר

גרשום שוקן וידידה * ענינה צבעונית = השתתפות גופנית

זו שמורה לו. אולם שר הפנים, משה שפי" רא, האחראי לענייני אזרחות ולענייני עלייה תובע גם הוא את הזכות. כאם כי שניהם יהודים טובים, ספק גדול הוא אם גם הם יודעים במה בדיוק טמונה יהדותם.

היטעלמאכער

בשלהי מלחמת העצמאות נפוצו בארץ כו" בעים שנסאו את הסיסמה המעודדת "א מתנה פון די יידישע היטעלמאכער אין אמעריקא" (מתנה של יצרני הכובעים היהודיים בא" מריקה). אנשים רבים קיבלו את הכובעים ברצון, מחוסר כובעים אחרים. אולם מעטים סברו שמתנת הכובעים של ההיטעלמאכער שקולה כנגד מתנת הדם של החיילים הקר" ביים הישראלים.

היאוריה מעניינת זו נשמרה לאריה גל" בלום, סופר הארץ בארצות-הברית, שכתב ביום העצמאות כתבה שהרימה גבות עינים רבות: ההשתתפות הכספית האמריקאית במלחמה היתה שהה להשתתפות הגופנית של הנוצר העברי.

לפני שבוע עלו גבות העיניים בכמה מילי" מטרים נוספים. ביניהם גבות עיניו הספרדי יתות של נתן אלתרמן בטור השבועי שלו, כי במאמר ראשי, בלי ספק פרי רוחו של גרשום שוקן עצמו, עורך הארץ, טוען העתון דות פחות ולא יותר: "היסודותיה של היה" דות האמריקאית הנוחו על-ידי בני דורם, חבריהם וקרוביהם של הביילוי"ים ושל אנשי העלייה השנייה, השלישית, הרביעית והי חמישית.

ההבדל הוא, שיהודי אירופה שהגרו לא- מריקה עשו גדולות במלאכה, במסחר ובי תעשייה, והפכו מבני עיירות בטלנים וקבצנים לקיבוץ היהודי העשיר ביותר שנתקיים באחד הימים בתולדות עם ישראל ואילו אותו חלק של יהודי אירופה שעלו לארץ-ישראל הניחו אמנם את היסודות לחידוש עצמאותנו ורי" בונותנו, אך נכשלו באופן מפתיע מאד דווקא בבניין משק לאומי המסוגל לשאת את עצמו. אם יש בכלל משמעות להשארה, הרי היא: על בני בית-אלפא ועין-חרוד ללמוד לקח מן ההיטעלמאכער, לתהות על קנקנם כדי להבין כיצד מקימים משק לאומי בריא. כי בעוד שבאמריקה התעשייה הגדולה היא כמעט כולה בידי האנלמטיים האנגלו-סאקסים, הרי שהתינוך, המסחר ותעשיית בגדי-הגבני רות היא בידי היהודים.

מאז באו העצמאות והכובעים חדרו הרבה אופנות אמריקאיות לציבור הישראלי. תחילה באו העניבות הצבעוניות והחלוצות המש" בצות. אחר כך באו בגדי הים מסוג בקיני. המאמר הראשי של הארץ מספק את היסוד לאופנה מסוכנת יותר: הבריחה מן העבודה היצרנית, גם כשהיא כדאית, אל היטעל-מאכער.

החבלתי שבו. אם היה ברצונו המבצעים לעזור בגיבוש חזית אנטי-דתית, הרי השיגו את התוצאה ההפוכה. על-ידי מעשה קונדם, שקל היה לנפח אותו ולתאר כנסיון להמפכה לאומית, ניתן לגושה הדתי בדיוק הדבר אשר אותו ביקש: להסיה את הדעת ממעשה הכפייה הגדול של חוק השבת, להפנות את זעם ה" המונים נגד מעשה הטיורו הקטן והמכביש. המעשה הרפה את ידי המהססים בקרב האור פוויציה, ששאלו את עצמם אם חוק השבת כדאי למפלגתם, גיבש את הקואליציה כולה סביב לשר הנפצע. ואילו לאלה הככשיים את הקרקע לדיקטטורה, ניתנה עזרה נוספת לחיסול ההדרגתי של ערובות הדמוקרטיה. אולם מעל הכל הטיל המעשה מבוכה בק" רב המחנה הגדול של מתנגדי הדתיים. רוב רובה של האוכלוסייה מתנגדת בחריפות ל" לפייה הדתית. אולם רוב רובה של האוכ-לוסיה מתנגדת גם למעשי אלימות. לחוגים האנטי-דתיים הנחל המעשה תבוסה רבה. לא היה כמעט איש שלא את המעשה. אולם גם בין השוללים היו שלא העלימו את השתתפותם בגורלם של העצירים, אשר חזית כוח עצומה התגבשה נגדם עוד בטרם החל משפטם.

מי זה יהודי?

לפני מלחמת העולם הראשונה מלך בעי" ריית וינה אדם בשם לואנר. הוא היה ראש מפלגה אנטישמית פראית, דוגמה חיה לצעיר יונאי ששמו נתפרסם כעבור זמן בעולם - אולוף היסלר. אולם כשהגיע לואנר לשלטון מצא שכדאי לו לעשות עסקים עם יהודים. כשבאו יידינו ושפכו עליו דברי תוכחה, אמר בכעס את המשפט המפורסם: "אני הוא הקובע מי זה יהודי!"

במדינת ישראל נטוש הקרב על אותה בע" ייה: מי קובע מי זה יהודי? חוק המדינה הופך את היהודי לבעל מעמד כיוחס - יהודי רשאי בכל שעה להכנס לארץ ולהת" אורח בה. אולם מי זה יהודי? החוק שותק על נקודה זו. ובצדק, כי אין אדם בעולם היועד לענות בבירור על השאלה: יהודי יכול להיות אדם המאמין בדת היהודי, או שאחרים חושבים שהוא יהודי, או שעבר ברית מילה, או שהוריו חשבו את עצמם יהודים.

לפני שבוע פרסם הרבני מוריס קרטצר, ראש הרבנים הצבאיים בצבא ארצות-הבכית, מאמר בשבועון האמריקאי הנפוץ 20. אומר הרבני: "יהודי הוא זה המאמין באמונה היהודית." אולם גם הרבני מרגיש שאין ה" הגדרה מספקת: יהודי הוא גם זה החושב

* התמונאית גרדה לופט, אשתו הראשונה של חיים ארלוזורוב.

